

A votják nyelv szóképzése.

(Első közlemény.)

A votják nyelv alaktanának e részét már WIEDEMANN és AMINOFF is tárgyalta: az előbbi «Grammatik der wotjakischen Sprache» (Reval 1851) cz. munkájában részletesen, az utóbbi pedig a «Votjakin äänne- ja muoto-opin luonnos»-ban vázlatosan (kiadta WICHMANN György a Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja XIV. kötetében).

Azóta azonban megjelentek MUNKÁCSI és WICHMANN kitünő szövegei, s e bőséges és megbízható anyag ébresztett bennem kedvet arra, hogy a votják nyelv szóképzését újra leírni megkísérleljem.

Dolgozatom egyedüli célja a leírás volt. Iparkodtam összeállítani azon helyeket is, a hol az illető képzőről szó van, valamint röviden megemlítettem mindenütt a képzőre vonatkozó nézeteket.

Általános eredményekül ugyanazokat mondhatom el, a mit már a többi finnugor nyelv szóképzésére vonatkozólag konstataáltak:

1. Egy képző többféle, sokszor ellentétes szerepet tölthet be; e tüneményt egyszerűen jelentésváltozásnak vehetjük.

a) A frequ. *-l* mint momentán, a frequ. *-sk* mint reflexiv képző is szerepel. Bajos eldönteni, hogy melyik functio az eredeti, viszont a két ellentétes functio nem indíthat két különböző eredet felvételére.

b) A legtöbb deverbális nomen-képző előfordul cselekvő és szenvedő értelemben. Az eredeti jelentés valószínűleg a cselekvő volt. A jelentésváltozást úgy képzelem, hogy az igenév az esetek egy részében azt jelentette, hogy az alany — ha az ige-

név állítmányként szerepelt. — illetőleg a jelzett szó — ha az igenév jelzőként szerepelt — az igenévben kifejezett cselekvés által bizonyos állapotba vagy helyzetbe jutott. Az igenévben kifejezett cselekvés háttérbe szorult, helyette az általa előidézett állapot jutott előtérbe: az igenévben kifejezett cselekvést az alanya illetőleg a jelzett szóra vonatkoztatva a nyelvérzék szenvedésnek fogta föl.

c) A legtöbb deverbális nomen-képző jelölhet befejezetlen és befejezett cselekvést. (SZINNYEI, NyH⁴. 101, Fgr. Spr. 142.)

d) A legtöbb deverbális nomen-képző jelölheti a cselekvést, a cselekvőt, a cselekvés tárgyát vagy eredményét.

e) A kicsinyítő képzők egy része a nomen possessi és possessoris képzésére is szolgál.

2. Az ige és a névszó kategóriájának egykori el nem különült voltára mutatnak:

a) Ugyanazon szó mint ige is, mint névszó is szerepel (de sokkal kevesebb az ilyen példa, mint a vogulban és az osztjákban): *cut* 'sánta, béna': *cut-* 'sántítani' 327. — *tod* 'tudás, ismeret': *tod-* 'tudni, érteni valamit v. valamihez' 362. — *sit* 'szar': *sit-* 'szarni' 425. — *zor* 'eső': *zor-* 'esőzni' 443. — *viž* 'hid, padló': *viž-* 'átkelni, átmenni, áthaladni' 660. — *t̃r̃* 'voll': *t̃r̃r̃ñi* 'füllen' A. XI. 146. G.

b) Névszó praedicativ szerepet tölt be (vö. R. GAUTHIOT: La phrase nominale en finno-ougrien 1909. = Mémoires de la Société de Linguistique XV; ism. GOMBOCZ: Magyar Nyelv V. 133): 1. főnév: *ta vumurt ug!* 'car c'[est] un génie de l'eau' (GAUTHIOT példája 12. l.). — 2. melléknév: *d̃žuž̃it peres murt kad̃* 'es war einem hohen greise ähnlich' A. XIX. 142. — *ñl-jos̃iz pe jun t̃seberes* 'die mädchen waren wirklich sehr schön' A. XIX. 122. — 3. számnév: *ton ogñad, mon ogñam* 'du bist allein, ich bin allein' A. XIX. 128. — 4. határozószó: *no t̃at̃in to' lko t̃am̃is pinal* 'und hier sind nur acht söhne' A. XIX. 125. — 5. igenév, önállóan és segédigével kapcsolatban befejezett cselekvés és szenvedés kifejezésére: *veram* 'er sagte' A. XIX. 122. G. — *eṽel p̃rem* 'er kroch nicht hinein' A. XIX. 134. G.

c) A főmondathoz fűződő mellékkörülményt nem külön mondat, hanem csak az állítmányhoz csatlakozó — esetleg eset- és személyraggal is ellátott — igenév fejezi ki. Természetes az

ilyen kifejezések — az indogermán nyelvérzéknek — nehézkesek, sőt sokszor érthetetlenek, bár, mint WUNDT is elismeri, a mellékmondatos kifejezéseknél szemléletesebbek és tömörebbek. (Vö. WUNDT, Völkerpsychologie. I. Bd. II. T. 150, 366; GOMBOCZ: Nyelvtörténet és lélektan. (NyF. 7. sz. 40, 41. l. és Nyr. XXXII. 12.)

d) A deverbális és a denominalis képzők nagyrészt azonosak.

Lagnagyobb súlyt dolgozatomban az igenevekre helyeztem. A votják szóképzésnek is ez a legérdekesebb és legfontosabb fejezete úgy az igenevek nagy számánál fogva, valamint ama sokoldalú functio miatt, a melyet egy képző betölthet. Egyazon képzővel ellátott igenév lehet állítmány, helyettesíthet különféle (alanyi, tárgyi, határozói) mellékmondatokat, állhat jelzőül és szerepelhet önállóan mint alany, tárgy vagy határozó.

A három utóbbi szerepkör szorosan összefügg egymással. A mellékmondatot pótló igenévből szórendi változás útján keletkezik a jelzőként szereplő. U. i. míg a mellékmondatot pótló igenév a főcselekmény állítmányához fűződő alanynak, tárgynak, határozónak fogható fel s így az egész főcselekményre — ezt egységesnek véve — vonatkozik; a jelzőként álló melléknév a főcselekmény alanyával, tárgyával vagy határozójával alkot szorosabb egységet s a nyelvérzék előtt mint jelző és jelzett szó tűnik föl.

Az önállóan szereplő igenév a jelzős szerkezetből jelentéssűrűsödéssel magyarázható. Az igenév magába olvasztotta a jelzett által kifejezett fogalmat is, s így a jelzett mint fölösleges elmaradt.

A törökből és az oroszból átvett képzőkkel nem foglalkoztam, mert azok már pontosan össze vannak állítva MUNKÁCSI «Idegen elemek a votják nyelvben» című dolgozatában (NyK. XVIII.).

Dolgozatomhoz WICHMANN YRJÖ «Wotjakische Chrestomathie mit Glossar» cz. könyvében (megj. a Hülfsmittel für das Studium der finnisch-ugrischen Sprachen cz. vállalatban), ugyancsak az ő a SUS. Aik. XI. és XIX. köteteiben, valamint MUNKÁCSINAK «Votják népköltészeti hagyományok» cz. gyűjteményében megjelent szövegeit használtam föl.

Mindenütt meghagytam a szövegek eredeti hangjelölését; egyedül az alapszóban lévő *s* MUNKÁCSINÁL *i*-vel jelölt hangot jelöltem az *i* illetőleg *ï* betűvel; az idézetekben azonban meghagytam az *i* jelet is. MUNKÁCSINAK a FUF. hangjelölésétől eltérő jegyeinek hangértékére nézve l. «Votják Népköltészeti Hagyományok» (Budapest 1887.) című munkájának előszavát XIII—XIV. l.

Az idézeteknél a következő eljárást követtem: ha csak egy szám követi az idézetet, az MUNKÁCSI «A votják nyelv szótára»-nak megfelelő lapszámát jelöli; a SUS. Aik. cz. folyóiratot A-val, MUNKÁCSI «Votják népköltészeti hagyományok» cz. munkáját VNpk.-val jelöltem. A képző után a szögletes zárójelek között WIEDEMANN alatt WIEDEMANNNAK «Grammatik der votjakischen Sprache» (Reval 1851) cz. művét, AMINOFF alatt AMINOFFNAK «Votjakin äänne- ja muoto-opin luonnos» cz. dolgozatát (megj. a SUS. Aik. XIV), SETÄLÄ alatt SETÄLÄNEK «Zur Geschichte der tempus- u. modusstambildung der finnisch-ugrischen sprachen» (1886 = SUS. Aik. II) cz. művét értem.

Egyéb rövidítéseim: NyH.⁴ = SZINNYEI JÓZSEF, Magyar Nyelvhasznítás, negyedik javított és bővített kiadás. Budapest, 1909; Fgr. Spr. = SZINNYEI JÓZSEF, Finnisch-ugrische Sprachwissenschaft, Sammlung Göschen 463. sz.; G. = glazovi, M. = malmyži, J. = jelabugai, MU. = malmyž-uržumi, U. = ufai, Sz. = szarapuli, K. = kazáni dialektus; O. = az Ocs folyó vidékén, Ma. = a mamadiši kerület votják telepein beszélt votják nyelvet jelöli.

A) Igeképzés.

a) Deverbális igéképzés.

1. A gyakorító ige.

α) Egyszerű képzők.

1. *-l* [WIEDEMANN 103 §; BUDENZ, UA. 15; AMINOFF 40; SZINNYEI, NyH.⁴ 55. és Fgr. Spr. 121]. — Alakjai: *-ïl*, *-il*, *-el*, *-iïu*. Az *ï*, *i*, *e* hangok valószínűleg nem jelentős elemek. Az *-iïu* alak csak a malmyž-uržumi nyelvjárásban fordul elő. WIE-

DEMANNÁL és BUDENZNÉL a képző *-il* alakja is előfordul, de én ilyeneket WICHMANN és MUNKÁCSI szövegeiben nem találtam (adzilo WIEDEMANNÁL a 112. oldalon, de addzilinî WICHMANNÁL Chr. 5; luilo WIEDEMANNÁL a 112. oldalon, de MUNKÁCSI szövegeiben luilinî pl. *baka adami luilimtä-ni* 'nem lett többé emberré a béka' VNpk. 78. — *ne-no-ku-no čecied medoz luili-ni* 'sohase legyen mézed' VNpk. 58). A képző használata a következő:

I. Frequ. volta a legtöbb esetben elhomályosult: *džutînî* 'aufheben': *džutîlinî* 'aufheben' A. XIX. 142. G. — *juritînî* 'helfen': *juritîlinî* 'helfen' A. XIX. 146. G. — *bîgatînî* 'können': *bîgatîliz* 'er konnte' A. XIX. 146. G. — *dîšînî* 'lernen': *dîšîliz* 'er lernte' A. XIX. 146. G. — *vuinî* 'jön': *oz vuili-a* 'nem jött?' VNpk. 109. M. — *minîni* 'gehen': *mi'nele* 'gehet!' A. XIX. 93. J. — *ujinî* 'nachjagen': *wjele!* 'jagt (den flüchtlingen) nach' A. XIX. 93. J. — *viržinî* 'sich bewegen': *odig kuroze no viržilitek* 'ohne einen strohhalm zu bewegen' A. XIX. 93. J. — *dumîni* 'binden': *mon daskik džallšime dumiuo* 'ich werde meine zwölf diener binden' A. XIX. 53. MU. — *koškîni* 'weggehen': *koškîwinî* 'weggehen' A. XIX. 74. MU. — *sorîni* 'összetörni': *sorilâm* 'összetörte' VNpk. 51. Sz. — *šurîni* 'belekerülni': *vîjâ šurilâm murt* 'hurokba került ember' VNpk. 55. Sz. — *bižîni* 'futni': *bižilni* 'futni' VNpk. 112. K. — *sorîni* 'összetör': *sorilî* 'törd össze' VNpk. 24. O.

II. A cselekvésnek ismétlődését, elaprózott voltát jelöli: *kertîni* 'kötni': *kertîlizî* 'kötözték' VNpk. 62. M. — *čapkîni* 'üt': *kidâ-no čapkîli* 'csapdosd össze kezeidet' VNpk. 112. K. — *kutîni* 'fog': *kutîlni* 'fogdosni' VNpk. 6. O. — *pottîni* 'előhoz': *pottîlid* 'hordasz' VNpk. 7. O.

III. A cselekvés huzamosságát jelöli: *liktîni* 'kommen': *sude no liktîli-zî* 'sie kamen zusammen um gericht zu halten' A. XIX. 146. G. — *ulîni* 'leben': *uallana dirja udmortjos viš'a'ksî ulîli-zî odig mestajm* 'in alter zeit lebten alle wotjaken in ein und derselben gegend' A. XIX. 146. G. — *koškîni* 'weggehen': *koškîwinî kutškillam* 'sie fingen an sich wegzubegeben' A. XIX. 74. MU.

IV. Momentán jellegű: *šotîni* 'geben': *šotîlinî* 'herausgeben' A. XIX. 146. G. — *vandîni* 'válni': *vandîlâm* 'levágta' VNpk. 86. M. — *kurtčîni* 'harapni': *kurtčîlâm nân palästâ* 'belé-

harapott kenyérdarabot' VNpk. 17. O. — *voškini* 'megváltoztatni a helyét': *voškilid* 'kilépsz' VNpk. 22. O.

2. *-šk* [WIEDEMANN 104. §; BUDENZ, UA. 28. és 110; AMINOFF 40; SZINNYEI, NyH.⁴ 57. és Fgr. Spr. 123]. — Alakjai: *-šk*, *-žšk*, *-išk*, *-ššk*, *-šk*, *-k* és ritkán *-š* és *-z*. Az *ž*, *i* vocalisok nem jelentős elemek; a *-k*, *-š*, *-z* pedig az eredeti *-šk* gyengült alakjai. A képző használata a következő:

I. Präsensstő-képzőül szolgál: *tođinī* 'wissen': *totsko* 'ich weiss' A. XIX. 137. G. — «*u'd-a to'diški pelláškinī?*» 'verstehst du nicht krankheiten beschwören?' A. XIX. 153. G. — *ušini* 'esni': *ug uski* 'nem esem' VNpk. 62. M. — *sodini* 'észrevenni': *ujin kot-kizji tuž izikim-no pelmitiš širáz sodisko-no* 'akármilyen erősen alszom is a sötétből észreveszem az egeret' VNpk. 86. M. — *adžini* 'látni': *ujin kot-kizji tuž izikim-no pelmitiš širáz adžisko-no* 'akármilyen erősen alszom is a sötétből látok is' VNpk. 86. M. — *punini* 'fonni': *punkod* 'fonsz' VNpk. 108. M. — *vajini* 'hoz': *vajkodi* 'mit hoztok?' VNpk. 109. M. — *utini* 'besichtigen': *šora-z-ke utškod* 'wenn du sie ansiehst' A. XI. 22. MU. — *potini* 'gehen': *ud potiški* 'du dringst nicht' A. XIX. 77. MU. — *šettini* 'finden': *ug šettiški* 'ich finde nicht' A. XIX. 74. MU. — *bordini* 'sírní': *bordkod* 'sír sz' VNpk. 77. Sz. — *adžini* 'lát': *ačmä'os ogja ajid-dorü minikimi bakääz adžiskom* 'midön mi atyádhoz megyünk, egyre békát látunk' VNpk. 78. Sz. — *ker potni* 'szégyenleni magát': *ker-potko* 'szégyellem magam' VNpk. 78. Sz. — *kulini* 'halni, meghalni': *kulko-ug ini* 'meghalok már' VNpk. 120. Sz. — *minini* 'menni': *ud minkī* 'nem mész' VNpk. 138. Sz.

II. A cselekvés tartósságát, huzamosságát jelöli: *adžinī* 'lát': *ug a'tškī* 'man sieht nicht' A. XIX. 43. G. — *šini* 'essen': *gondir šiskinī kutskem* 'der bär fing an zu essen' A. XIX. 124. G. — *kilinī* 'hören': *kilskem* 'er gehorchte' A. XIX. 126. G. — *utini* 'besichtigen': *uanmiz utško nulesnuha vile* 'alle schauen sie auf den waldgeist' A. XIX. 128. G. — *utini* 'besichtigen': *utške* 'sie schaut sich um' A. XIX. 156. G. — *vunätini* 'elfeledni': *vunätäm* 'feledtem' VNpk. 62. M. — *ujini* 'kergetni': *ujiškini* 'üzöbe venni' VNpk. 62. M. — *utini* 'besichtigen': *adami uskem* 'der mann schaute den waldgeist an' A. XIX. 84. J. — *kijunini* 'hören': *med kijuzoz* 'damit sie gehorche' A. XI.

10. MU. — *siini* 'enni': *siiskikid* 'midőn eddegélsz' VNpk. 17.
 O. — *zugini* 'verni': *zugiskon* 'háború' VNpk. 29. Ma.

III. Reflexiv és passiv jelentése van. BUDENZ (UA. 110. 1.) a finnugor alapnyelvnek a frequentatív *-sk* mellett egy külön eredetű reflexiv *-sk* igeképzőt is tulajdonít. E szerint a votjákban is kétféle *-sk* képző volna: 1. frequentatív, 2. reflexiv; az előbbi a finnugor frequentatív *-sk*-nak, az utóbbi a reflexiv *-sk*-nak volna a folytatása. Felesleges talán itt kétféle eredetet és alaki egybeesést felvennünk. Valószínűbb, hogy itt is egyszerű jelentésváltozással van dolgunk (vö. az osztják frequ. *-s*, *-ś* képző reflexiv és passiv jelentését: SCHÜTZ, Az északi osztják szóképzés NyK. XL. 8).

1. a cselekvésnek magára a cselekvő alanyra való visszahatását jelöli: *karini* 'machen': *pomenat kariskom tilediz* 'wir erinnern uns eurer wohl' A. XI. 166. G. — *lezini* 'lassen, niederlassen, entlassen': *jur tsukiin leziskem pãuespuiš* 'er stürzte häuptlings von der eberesche hinunter' A. XIX. 87. J. — *karni* 'machen': *jamsik kariškisa* 'der fuchs machte sich zum kutscher' A. XIX. 117. MU. — *šotini* 'adni': *taži šotkãm-berã* 'így megadta magát' VNpk. 52. Sz. — *šukkini* 'ver, üt': *šukkiškisa* 'megütvén magát' VNpk. 139. Sz. — *vatinj* 'elrejtteni': *vatkisa ulãm* 'rejtőzködve volt' VNpk. 119. K.

2. mástól eredő cselekvésnek az alanyra való hatását jelöli: *sogini* 'beföd': *sogiskãmzã* 'befödését' VNpk. 109. M. — *vordini* 'szülni': *mardan-ataiãles kitin vordiskemze um to'diske* 'wir wissen nicht, wo vater Mordan geboren war' A. XIX. 98. J. — *serttini* 'szétbont, szétszed': *mardan-ataiã ožmaškikiz berpelesez serttisķemis bordžasa lestem berpelesez* 'weil (einmal) die hintere öse seines bastshuhes während eines kampfes abgerissen wurde, bediente er sich (danach immer) geflochtener bastshuhösen' A. XIX. 100. J. — *žogini* 'megvág, levág': *bižiz žogiskem* 'der schwanz wurde abgeschnitten' A. XIX. 77. MU. — *vordini* 'fölnevel': *vil tolezã vordkãm pinalli* 'újholdkor született gyermeknek' VNpk. 9. Sz. — *kiskini* 'húzni, ránczigálni': *kiskiskiz* 'kitépődött' VNpk. 16. O.

3. Álvisszaható igéket képez, a melyek jelenthetnek

a) tartós, ismétlődő cselekvést: *kilini* 'hallani': *kiliskã* 'hallatszik' VNpk. 61. M. — *addžini* 'látni': *jõguẽ vorsam beraz*

addžiške *pe kotmar*, *kenos no jõgu no* 'sobald sie in den keller eingeschlossen war, wurde alles sichtbar, sowohl der speicher als der keller' A. XIX. 94. J. — *d'ur'i pidesiz atškitož* 'trinke, ehe der wein auf die neige geht' A. XI. 15. MU. — *ber-viljosiz adkilä-no* 'helylyel-közzel látszanak a maradványai' VNpk. 55. Sz. — *lakini* 'ragasztani': *lakiskä* 'tapad' VNpk. 6. O.

b) kölesönös cselekvést: *lukini* 'teilen, zerstreuen': *lukis-kiz-i* 'sie schieden sich' A. XIX. 146. G. — *šukkini* 'verni, ütni': *šukkiškiz-kä* 'összeütődött' VNpk. 22. O.

c) egyszeri, pillanatnyi cselekvést: *lukini* 'elválaszt': *lukiskä* 'elválik' VNpk. 62. M. — *logini* 'lép': *logiskini* 'rálép' VNpk. 121. Sz. — *pilini* 'széthatít': *piliskitož* 'repedtéig' VNpk. 122. Sz.

3. **-d** [BUDENZ 22]. Néhány gyéren előforduló példában: *vand-* 'schneiden', *dugd-* 'aufhören, stillstehen', *šund-* 'leuchten'. Ezen igék *-d*-jében BUDENZ a fgr. *-nd* frequentativ képző folytatóját látja; SZINNYEI a NyH.⁴-ban és a Fgr. Spr.-ban ezen eseteket nem említi.

4. **-t** [BUDENZ, UA. 22, 23]. Néhány gyéren előforduló példában: *žokt-* 'haspeln'; *vušt-* 'schaben, hobeln'; *gožt-* 'schreiben'. Ezen igék *-t*-jében BUDENZ az ugor *-nd* frequentativ képző folytatóját látja; SZINNYEI nem említi (NyH.⁴ 55, Fgr. Spr. 123).

5. **-j** [BUDENZ, UA. 41], l. az összetetteket.

6. **-k** [BUDENZ, UA. 47], l. az összetetteket.

7. **-g** [BUDENZ, UA. 47], l. az összetetteket.

8. **-r** [BUDENZ, UA. 169; SZINNYEI, NyH.⁴ 58. és Fgr. Spr. 125], l. az összetetteket.

β) Összetett képzők.

1. **-al**. Elemei: *-a* + frequ. *-l*. Ez az *-a* több összetett képzőben előfordul. BUDENZ (UA. 109) azon *-al*-végű intransitív igezők *a* vocalisában, a melyek mellett causatív képzésű (*-at*) transitív igék csak olyan ige párokat tesznek, melyeknek a magyarban az *-ül* és *-ít*-félék, a refl. *-v* képzőnek a nyomát sejtí (pl. *bergal-* 'sich wenden' és *bergat-* 'wenden', *valal-* 'verstehen' és *valat-* 'lehren', *žual-* 'brennen' és *žuat-* 'anzünden', *kiskal-* 'sich fürchten' és *kiskat-* 'ängstigen', *pösal-* 'heiss werden' és

pősat 'erhitzen'), a többiben pedig szerinte a frequ. -j van. Az -l csak a futurumban, az imperativus többes számában és az optativusban van még meg, a többi alakokban elveszett. Az -a- ilyenkor megnyúlt.

I. A képző frequentativus funktiója elhomályosult: *tettšânî* 'springen, herabspringen': *tettšalo* 'sie springen' A. XIX. 134. G. — *tettšanî* 'springen' A. XIX. 134. G. — *kışkânî* 'ziehen, schleppen': *kışkalo me* 'lasst uns herausnehmen' A. XIX. 138. G. — *pîrîni* 'bemenni': *uz pîralâni* 'nem ment be' VNpk. 23. O.

II. A cselekvés gyakoriságát, huzamos voltát jelöli: *potîni* 'hinausgehen': *uda pota* 'du wirst öfters hinauskommen' A. XIX. 128. G. — *pîrîni* 'eingehen': *pîralod vojnâie* 'du wirst in den krieg ziehen' A. XIX. 131. G. — *dongînî* 'einen stoss geben': *no pősatem tšîniijeniz dongâni kutışkem pukloiez* 'mit seinem geglühten finger fing er den klotz zu stechen an' A. XIX. 84. J. — *zirîni* 'kenni': *ziralo* 'bedörzsölik' VNpk. 17. O.

III. Az -al képzővel ellátott igék egy nagy része mellett az alapszó már nincs is meg: *kuddžânî* 'haften': *ug kuddža* 'er haftet nicht' A. XIX. 45. G. — *jarâni* 'gefallen': *jarâ* 'gefällt' A. XIX. 122. G. — *kışkânî* 'erschrecken': *kışkânî* 'erschrecken' A. XIX. 128. G. — *juâni* 'fragen': *juâni* A. XIX. 84. J. — *verâni* 'sagen': *verâuož vjuem* 'er soll gesagt haben' A. XIX. 84. MU. — *ujâni* 'schwimmen': *džâžeg uijâuož* 'die gans schwimmt' A. XI. 12. MU. — *vijâni* 'fliessen': *vijâuož* 'das wasser fließt' A. XI. 12. MU.

2. *-l'val* [WIEDEMANN 102 §; BUDENZ, UA. 41; AMINOFF 40]. — Alakjai: *-l'val* és *-illal*. Az *î* és *i* vocalisok nem jelentős elemek. A képző elemei a *-ll*, a mely valószínűleg frequ. *l*-ből fejlődött, és az összetett frequentativus *-al* képző. A leggyakrabban előforduló frequ. képző, gyakorító jelentése azonban elhomályosult, úgyhogy ma már voltaképp csak az elbeszélés élénkítésére szolgál: *lîktîni* 'kommen': *lîktillam* 'sie kamen' A. XI. 90. G. — *nuîni* 'tragen': *nuîllam* 'sie trugen' A. XIX. 121. G. — *šotîni* 'geben': *sakar šotîllam* 'sie geben ihm zucker' A. XIX. 121. G. — *karîni* 'machen': *karîllam* 'sie machten' A. XIX. 122. G. — *vuîni* 'kommen': *vuîllam* 'sie gelangten an' A. XIX. 122. G. — *pîrîni* 'gehen': *pîrîllam* 'sie gingen' A. XIX. 122. G. — *nuîni* 'tragen': *nuîllam* 'sie trugen' A. XIX. 124. G. —

kižm̃i 'säen': *kižillam* 'sie säten' A. XIX. 124. G. — *bir̃ini* 'verschwinden': *bir̃illam* 'sie waren verschwunden' A. XIX. 128. G. — *kert̃ini* 'binden': *ṽñze kert̃illam k̃iz bord̃i* 'den jüngeren bruder banden sie an eine fichte' A. XIX. 131. G. — *l̃ikt̃ini* 'kommen': *l̃ikt̃illam* 'sie kommen' A. XIX. 134. G. — *oš̃ini* 'anhängen': *kiros int̃iis oš̃illam pekla* 'anstatt des kreuzes hängten sie ihm eine schlinge (an den hals) an' A. XIX. 135. G. — *bast̃ini* 'nehmen': *bast̃illam* 'sie nahmen ab' A. XIX. 135. G. — *košk̃ini* 'weggehen': *vand̃šjos muket es̃iki košk̃illam* 'die, welche (den geistlichen) erstechen wollten, flohen durch eine ander tür' A. XIX. 151. G. — *kut̃ini* 'ergreifen': *ta'br̃e sõje kut̃illam* 'jetzt aber ergriff man ihn' A. XIX. 151. G. — *ul̃ini* 'sein, leben': *ket̃staga ž̃itagajen ul̃illam t̃šot̃š* 'ein ziegenbock und ein hemmel lebten zusammen' A. XIX. 155. G. — *vit̃ini* 'várni': *vit̃illam* 'sie warteten eine geraume weile' A. XIX. 160. G. — *kiž̃ini* 'säen': *kiž̃illam t̃šabej* 'sie säten weizen' A. XIX. 115. M. — *dur̃ini* 'kovácsolni': *dur̃illam* 'megvasalták' VNpk. 62. — *vid̃ini* 'sich legen': *o'ž̃i veraškem berazi sojos iz̃ni vid̃illam* 'nachdem sie also geplaudert hatten, gingen sie schlafen' A. XIX. 84. J. — *lũini* 'werden, sein': *adamijen p̃avesmurt t̃šoš lũillam* 'der mann und der waldgeist trafen zusammen' A. XIX. 85. J. — *miñini* 'menni': *miñillam miñillam* 'sie fuhren' A. XIX. 93. J. — *bert̃ini* 'zurückkehren': *veš vort̃isa'ik bert̃illam* 'alle kamen in vollem laufe zurück' A. XIX. 93. J. — *košk̃ini* 'weggehen': *ēneram odig naš'ar valez no košk̃illam* 'er sattelte ein mageres pferd und sie fuhren weg' A. XIX. 93. J. — *pot̃ini* 'hinausgehen': *semjajosiz pot̃illam* 'die ganze familie trat auf den hof hinaus' A. XIX. 94. J. — *viũini* 'sein': *badd̃žinez no šoret̃iiez višmojēs viũillam* 'der älteste und der mittlere waren klug' A. XIX. 110. J. — *vĩni* 'totschlagen': *višmojos kišnozes vĩillam* 'die klugen (brüder) schlugen ihre frauen tot' A. XIX. 111. J. — *luk̃ini* 'zerstreuen': *šuiž̃e luk̃illam* 'sie zerstreuten den lehm' A. XIX. 111. J. — *pot̃ini* 'kimenni': *pot̃illam* 'sie kamen entgegen' A. XIX. 134. J. — *bir̃ini* 'végzódik': *bir̃illa'mzi* 'sie verschwanden' A. XIX. 134. J. — *tod̃ini* 'tudni': *tod̃illam* 'man erfuhr' A. XIX. 75. MU. — *ust̃ini* 'kinyit': *ust̃illamt̃ä* 'nem nyitották ki' VNpk. 118. K.

Egy-egy esetben a képző frequentativ functiója még nem

homályosodott el, s ilyenkor a cselekvés huzamosságát, tartós voltát jelöli: *mānīni* 'gehen': *mānīllam* 'sie reisten' A. XIX. 122. G. — *vetīni* 'gehen, wandern, reisen': *vetīllam* 'sie reisten umher' A. XIX. 111. J.

3. *-ašk* (WIEDEMANN 104. §. 118. l.). — Elemei *-a* + frequentativ *-šk*. A képző használata a következők:

I. Præsenstő-képzőül szolgál: *abdīrāni* 'csodálkozni': *tuž abdīraško* 'nagyon csodálkozom' VNpk. 86. M. — *odjāni* 'akar': *odjaško* 'akarom' VNpk. 108. M. — *šunāni* 'melegedni': *ug šunaški* 'itten nem melegszem' VNpk. 121. Sz. — *pejāni* 'betrüngen': *pejaškod* 'du betrügst mich' A. XIX. 124. G.

II. A cselekvés huzamosságát, tartós voltát jelöli: *verāni* 'sagen': *so jultoškiz veraske* 'der gefährte setzt fort' A. XIX. 119. G. — *veraschem* 'er unterhielt sich' A. XIX. 119. G. — *luškāni* 'lop': *jalan luškaškini kisko* 'mindég lopni kényszerítetek' VNpk. 86. M. — *luškaškis-vor* 'tolvaj' VNpk. 86. M. — *verāni* 'sagen, sprechen, erzählen': *oži veraschem berazi sojos izni vidīllam* 'nachdem sie also geplaudert hatten, gingen sie schlafen' A. XIX. 84. J. — *tīškāni* 'verni, törni': *tīškaškoz* 'összeszidja' VNpk. 139. Sz. — *valāni* 'ért, felfog': *voškaškini ug valaški* 'nem tudok imádkozni' VNpk. 147. Sz.

III. Reflexiv és passiv igéket képez:

1. a cselekvésnek magára a cselekvő alanyra való visszahatását jelöli: *voljāni* 'szétterjeszt': *voljaškoz* 'kiterpeszkedett' VNpk. 121. Sz. — *užjāni* 'dicsér': *užjaškiskod* 'dicsekedel' VNpk. 11. K. — *pogīltīni* 'gurít, elgurít': *pogīllaški* 'hengergőzzél' VNpk. 6. O.

2. mástól eredő cselekvésnek az alanyra való hatását jelöli: *pažāni* 'szétszór': *pažaškäm lud-keč-pijosiz* 'a szétfutott nyúlfiakat' VNpk. 119. K.

3. Álvisszaható igéket képez, a melyek kifejezhetnek

a) tartós cselekvést: *pīlatīni* 'fürösztetni': *pīvaškini* 'baden' A. XIX. 98. J.

b) kölcsönös cselekvést: *doḡgīni* 'einen stoss geben': *doḡgaško* 'sie stossen sich' A. XIX. 134. G. — *lukaḡni* 'gyűjteni': *lukaško* 'gyülekeznek' VNpk. 62. M. — *nurjāni* 'legyőzni': *nurjaškom* 'birkózzunk' VNpk. 111. K.

IV. Néha frequentativ funkciója elhomályosodott: *tsaklāni*

meinen': *tšaklaške* 'er meint' A. XIX. 121. G. — *tšerekjanî* 'schreien': *tšerekjaške* 'er schreit' A. XIX. 132. G. — *juànî* 'fragen': *juaşke* 'er fragt' A. XIX. 156. — *kutsànî* 'csépelni': *kutsaşkîni* 'csépelni' VNpk. 138. Sz.

4. *-al'val* [AMINOFF 40]. — Elemei az *-a* és a *-llal* összetett frequ. képző. A képző frequ. funkciója a legtöbb esetben elhomályosult, s csupán az elbeszélés élénkítésére szolgál: *kîskîni* 'reissen': *kîskallam* 'sie nahmen heraus' A. XIX. 138. G. — *kutsànî* 'csépelni': *kutsallam* 'darauf draschen sie' A. XIX. 124. G. — *pîtsànî* 'zumachen': *essê pîtsallam* 'man versperrte die tür' A. XIX. 151. G. — *keşànî* 'niederreißen': *gurzes keşallam* 'sie rissen ihre öfen nieder' A. XIX. 111. J. — *mižgànî* 'mit den fäusten schlagen': *mižgallam* 'sie schlugen sie mit den fäusten' A. XIX. 111. J. — *nupîànî* 'terhet vesz magára': *nupîiallam* 'sie nahmen es über die schulter' A. XIX. 78. MU. — *ujîni* 'verfolgen': *ullànî* 'treiben' A. XIX. 117. MU. — *kožànî* 'gondol': *kožallam* 'gondolták' VNpk. 78. Sz.

Egy-két esetben a képző frequentativ funkciója még nem homályosodott el, hanem a vele képzett ige a cselekvés tartóságát, huzamos voltát fejezi ki: *užànî* 'arbeiten': *užalla'zî* 'urbar machten' A. XIX. 142. G. — *juànî* 'kérdezni': *juallasa* 'igy kérdezősködven' VNpk. 62. M.

Ritkábban előforduló kapcsolatok:

1. *-aşkillal* (frequ. *-aşk* + frequ. *-llal*; az *i* nem jelentős elem): *keşaşkîni* 'anfahren': *baddžinjosiz keşaşkillam pit'si piwi* 'die älteren söhne fuhren den jüngsten sohn an' A. XIX. 110. J.

2. *-jal* (frequ. *-l* + frequ. *-al*): *sežîni* 'megrázni': *meşokâz sežjani kukâm* 'râzni kezdte a zsákot' VNpk. 109. M.

3. *-lišk* és *-wišk* (frequ. *-l*, *-u* + frequ. *-šk*; az *i* nem jelentős elem): *îbîni* 'lőni': *îbîliškiz* 'lövöldözött' VNpk. 61. M. — *îbîwişikiz* 'beim schiessen' A. XIX. 98. J.

4. *-rjašk* (frequ. *-r* + frequ. *-l* + frequ. *-aşk*): *sukkîni*: *šukkirjaškoz* 'csattogni fog' VNpk. 7. O.

5. *-rt* (SZINNYEI, NyH.⁴ 58, Fgr. Spr. 125): *kîniîni* 'behúny': *kîniîrtîni* 'hunyorgat' 159.

6. *-šllal* (frequ. *-š* + frequ. *-llal*; az *i* nem jelentős elem): *pukîni* 'sitzen': *pukšillam* 'sie setzten sich' A. XIX. 117. MU.

7. *-sil* (frequ. *-s* + frequ. *-l*; az *i* nem jelentős elem): *pukini* 'ülni': *pukisili* 'üldögélj' VNpk. 160. O.

8. *-sisk* (frequ. *-s* + frequ. *-sk*; az *i* nem jelentős elem): *pukini* 'ülni': *pukisiskom* 'wir setzen uns' A. XI. 132. G.

9. *-tsal* < *-sal* (frequ. *-s* + frequ. *-al*): *utini* 'besichtigen': *evel uttsam* 'ihr vater suchte sie nicht' A. XIX. 156. G. — *odig mart pe minem val uttsani* 'ein mann ging nach seinem pferd zu suchen' A. XIX. 92. J.

10. *-skillal* (frequ. *-sk* + frequ. *-llal*; az *i* nem jelentős elem): *kutini* 'ergreifen, nehmen': *kutiskillam* 'sie fingen an' A. XIX. 134. G.

11. *-skillal* illetőleg *-iskillal* (frequ. *-sk* + frequ. *-llal*; az *i* nem jelentős elem): *lukini* 'teilen': *lukiskillam* 'sie gingen auseinander' A. XIX. 144. G. (kölcsonös cselekvést kifejező állviszazható ige). — *kutini* 'ergreifen, nehmen': *so pavesmurtjos varhmiz-ik juani kutiskillam* 'alle diese waldgeister fingen an (den waldgeist) zu fragen' A. XIX. 84. J. — *vordini* 'aufziehen, wachsen lassen': *so bordis van gondirjos vordiskillam* 'von ihm sind alle bären erzeugt worden' A. XIX. 87. J.

12. *-skillal* (frequ. *-sk* + frequ. *-llal*; az *i* nem jelentős elem): *kignazi dzigirtskillam* 'darauf umarmten sie einander' A. XIX. 79. MU.

13. *-zisk* (frequ. *-z* + frequ. *-sk*; az *i* nem jelentős elem): *kilini* 'hallani': *mi soles om kilziskä* 'mi nem hallgatunk reá' VNpk. 118. K. — *kilziskikid* 'hallgatózol' VNpk. 16. O.

14. *-disk* (frequ. *-d* + frequ. *-sk*; az *i* nem jelentős elem): *kil-* 'hallani': *keldask-* 'figyelmeztetni, meghallgatni' 163.

15. *-kal* (frequ. *-k* + frequ. *-al*): *sot-* 'adni': *sotkal-* 'adogat' 463.

16. *-kjal* [BUDENZ, UA. 47.] (frequ. *-k* + frequ. *-jal*). BUDENZ példái: *ser-* éppen *serem* 'spott': *serekjal-* 'lachen, ver-lachen, verspotten'; *dirt-* 'eilen': *direkjal-* 'zittern'.

17. *-gal* [BUDENZ, UA. 47.] (frequ. *-g* + frequ. *-al*). BUDENZ példája: *bergat-* 'drehen, wenden': *bergal-* 'sich drehen, sich wenden'.

18. *-sjask* (frequ. *-s* + frequ. *-jask*): *todini* 'tud': *todisjask-* 'kitalalni a saját tudományát, kérkedni a tudóssággal' 363.

2. A mozzanatos ige.

α) Egyszerű képzők.

1. *-m* [WIEDEMANN 106. §; BUDENZ, UA. 54; SZINNYEI, NyH.⁴ 62. és Fgr. Spr. 126]. Magában alig fordul elő: *moztini* 'megment': *mozmini* 'megmenekül' (VotjSzót. 722.). A BUDENZNél felhozott példákból is az *-m* mint képző csak a rokon nyelvek segítségével választható ki (l. az összetettek).

2. *-t* [BUDENZ, UA. 60; SZINNYEI, NyH.⁴ 63, Fgr. Spr. 128.]. A képző használata a következő:

1. A képzett szó a cselekvés egyszeriségét, pillanatnyi tartamát jelenti: *šoyàni* 'jobbra-balra mozgat, csóvál, csapkod': *bižinim šoyalto* 'csapintok a farkammal' VNpk. 121. Sz. — *čerákjal-*, *čeráktal-* (K.), *čirákjal-* (Sz.) 'kiabálni, kiáltozni': *čerákt-* (M., K.), *čirákt-* (Sz.) 'egyed kiáltani' 313. — *gudirjal-* (Sz.), *güđerjal-* (K.), *güđerjal-* (M.) 'mennydörögni': *gudirt-* 'egyed v. rövidet dörren' 251. — *jigal-* (Sz., J.) 'kopogtatni, topogni, dobogtatni a lábbal': *jigalt-* 'egyed kopogni' 266. — *šogjal-* (Sz.), *šogjal-*, *šogdal-* (K.), *šogjal-* (M.) 'szúrni, beleszúrni': *šogjalt-*, *šogdalt-* (K.) 'egyed szúrni, megdöfni' 293. — *šorjal-* (Sz.) 'kukorékolni': *šort-* (Sz.), *čort-* 'egyed kukorékolni' 295. — *čilákjal-*, *čiláktal-* (K.), *čilikjal-* (G.) 'fényleni, ragyogni': *čilákt-* 'egyed villámlani, czikázni' 322. — *tiskal-*, *těskal-* 'verni, törni, zúzni': *tiskalt-* 'egyed ütni, rácsapni, koppintani' 352. — *zir-*, *zěr-* (K.) 'kenni, bemártani, dörzsölni': *zirt-* 'egyed dörzsölni' 443. — *šulal-*, *solal-* 'fütyörészni, fütyölni, sípolni': *šult-* 'egyed füttyenteni, ráfüttyenteni, belefújni a sípba' 503.

2. A képzett szó a cselekvésnek hirtelen beállását jelenti: *šilini* 'stehen': *šwitem* 'er stand auf' A. XIX. 86. J. — *kwalákjal-* 'reszketni, remegni': *kwalákt-* 'megszeppenni, irtózatba esni' 234. — *zurákjal-* (Sz.) 'reszketni, remegni': *zurákt-* 'fölrézzenni' 446. — *šerákjal-*, *šeráktal-* (K.) 'nevetgélni, kacázozni, kigúnyolni, kikacázni': *šerákt-* 'fölkacázni' 451.

3. A képzett szó a cselekvés eredményes befejezését jelenti: *likni* 'jönni': *užä liktä žečli* 'a dolgom sikerül' VNpk. 285. J. — *šišim izkämäs liktim* 'hét versztet jöttünk' VNpk.

150. Sz. — *arsên no lëktäm akaškamë* 'megjött az évfordulóval a mi A. ünnepünk' VNpk. 169. K. — *gožjask-* 'irogatni, irkálni': *gožt-* 'fölrni, leírni' 246. — *tijal-* 'tördel, letöröget': *tijalt-* 'ketté szeg, megszeg' 360.

3. *-d'ž* [WIEDEMANN 110. §; AMINOFF 40.]. — Alakjai WICHMANN szövegeiben *-dž*, MUNKÁCSI szövegeiben *ž*. WIEDEMANN is említi a képzőt s *ž*-vel jelöli. Ő azonban oly példákat is sorol fel, a melyekben a *ž*-vel jelölt képzőt nem tarthatjuk azonosnak a WICHMANNnál *dž*-vel és MUNKÁCSINÁL *ž*-vel jelölttel, pl. *kylžiny* (vö. MUNKÁCSINÁL *kilž-*: *kilži ali moštim!* 'hallgass csak meg!' VNpk. 66.), itt a *ž* betű valószínűleg a *-z* gyakorító képzőt jelöli, a melyet mi a gyakorító *-šk*-val hoztunk összefüggésbe. Vagy *pukšiny* (WIEDEMANN 125.) igében a *-s* képzőt úgy magyarázza, hogy ez a megelőző *-k* hatása alatt keletkezett a *ž*-ből. Itt is az *-s* képzőt inkább az *-šk* gyengült alakjának vehetjük (vö. *pukšem* 'er setzte sich' A. XIX. 53; *žok-sori pukšäm jozkalik* 'az asztalhoz ült pajtások' VNpk. 270. M.). A képző funkciói igen különfélék:

1. A példák nagy részében a cselekvésnek a szokottnál nagyobb erővel való végrehajtását jelöli: *pegànî* 'elkerülni, elszaladgálni': *pegdžîzî* 'sie flohen' A. XIX. 127. G. — *kžion kžškam no pegdžîzî kutschem* 'der wolf erschrak und fing an zu fliehen' A. XIX. 155. G. — *tiä pegžäm* 'a tóba futott' VNpk. 111. K. — *ladonles tušmon pegžü* 'a tömjéntől fut az ellenséges szellem' VNpk. 13. O.

2. a cselekvésnek egyszerűségét, pillanatnyi tartamát: *virîzî* 'mozogni': *gogijed-kä viržiz* 'ha köldököd kirándul' VNpk. 13. O. — *lobîzî* 'repül, lebeg': *lobžäm-berä* 'elrepültével' VNpk. 23. M.

3. a cselekvés hirtelen beállását: *uwîzî* 'sein, leben; verweilen': *uwdžisa swutemez ponna* 'um seiner auferstehung willen' A. XI. 130. J.

4. a mozzanatos jelentés többé-kevésbé elhomályosodott: *vîrîzî* 'sich bewegen': *virđžoz* 'er bewegt sich' A. XIX. 16. MU. — *gudîzî* 'ásni': *gudžiz* 'ásta' VNpk. 1. O. — *šalànî* 'köpdösni': *šalžisa kelti* 'köpj' VNpk. 11. O.

5. Néha a származékszónak frequentatív jelentése van: *lobîzî* 'repülni': *dukla lobžon vir-žilti koškom* 'fajd röpködő domb tetején megyünk mi át' VNpk. 256. Sz.

4. *-k* [BUDENZ, UA. 68]. Igen gyéren előforduló képző. BUDENZ példáin kívül momentán *-k* lehet ezekben: *kešášk-kiáltani, kiabálni*: *kešk-* 'fölkialtani' 140. — *keš-* 'tépni': *kešk-* (Sz.) 'hirtelen fölszakad' 140.

β) Összetett képzők.

1. *-mal* [WIEDEMANN 106 §; BUDENZ, UA. 54; SZINNYEI, NyH.⁴ 62. és Fgr. Spr. 126]. Igen ritkán előforduló képző. Elemei: a momentán *-m* és a frequ. *-al*. A cselekvés eredményes befejezését jelöli a következő példákban: *tođinî* 'wissen, kennen, erfahren': *vumurtez tođmalod sojin* 'einen wassergeist kennst du darin' A. XIX. 119. G. — *«šar mož pokšize tođmalod-a?»* 'erkennst du die kleinste' A. XIX. 92. J. — *šorinî* 'schneiden': *šormam náňiostj* A. XI. 37. MU. (*šormànî* 'in stücke schneiden').

A képzőnek frequentativ funktiója van a következő példában: *vožinî* 'halten, beschützen': *vožmànî* 'hüten' A. XIX. 146. G.

Néha a momentán *-m* a frequ. *-allal* képzővel is társult: *tođinî* 'tud': *tođmallantä* 'nem ismerték meg' VNpk. 77. Sz.

WIEDEMANN szerint az idetartozó néhány példát, ú. m. a *vožmànî* és a *tođmànî* alakokat, a melyek mellett a *vožinî* és *tođinî* igék is megvannak, inkább a *tođ* és *voz* (WIEDEMANNnál *wož*) nomenekből származó denominalis képzéseknek vehetjük. A *tođ* főnév szerinte többször előfordul az evangéliumokban, a *wož* főnév nem, hanem a belőle képzett *wožo* melléknév. A *tođ* MUNKÁCSI szövegeiben is előfordul (pl. *as vordäm nunekajed tođad usékê* 'ha a magad szülte gyermeked eszedbe jut' VNpk. 288. K. vagy *vaměštämälê-bědä tođam vaiškä* 'minden léptemben eszembe jut' VNpk. 221. K.), a *wožo* melléknévet és a *šormànî* momentán igéhez tartozó nomen azonban MUNKÁCSI és WICHMANN szövegeiben nem találtam.

Lehetetlen — azt hiszem legalább — eldönteni, hogy a *tođmànî* momentán ige a *tođinî* ige vagy a *tođ* főnév továbbképzése-e.

2. *-alt* [BUDENZ, UA. 77; SZINNYEI, NyH.⁴ 63. és Fgr. Spr. 127]. Igen gyéren fordul elő. Elemei a frequ. *-al* és a

momentán *-t*. Az *-al*-ban lévő *l*-et azonosnak vehetjük az egyszerű frequ. *-l* képzővel; ennek — mint láttuk — egyes példákban momentán jelentése van. Felesleges talán külön frequ. *-l*-t és momentán *-l*-t felvennünk; valószínűbb, hogy alaki egybeesés helyett itt is jelentésváltozással van dolgunk. A képző funkciói:

1. a képzett szó a cselekvésnek nagyobb mértékben való megtörténtét jelenti: *suràni* 'zavarni, vegyíteni, keverni': *suraltini* 'einrühren' A. XIX. 160. G. — *suràni* 'zavar': *suraltämaz* 'habarékot' VNpk. 86. M. — *udini* 'kibújik, kikel, kinő': *udäutimts aze* 'nach einer gegend, wo die ernte fehlgeschlagen hatte' (azaz nem tenyészett) A. XIX. 88. J. — *tujini* 'dugni': *tujalti* 'tömj valamit bele' VNpk. 23. O.

2. a képzett szó a cselekvés egyszerűségét, pillanatnyi voltát fejezi ki: *girdaltini* 'egyet nyeríteni': *Kam tu-palan val girdaltä* 'a Káma tulsó oldalán ló nyerit' VNpk. 45. Sz. — *ičkini* 'kitép, kihúz': *bizzäginä iškaltini vuäm* 'csak a farkát csíphette le' VNpk. 119. K. — *učk-* (Sz.), *učk-* (G.) 'nézni, szemlélni': *učkalt-* 'pillantást vetni, megnézni' 89. — *ut* 'nézni': *utalt-* 'pillantást vetni' 92. — *kisk-*, *kėsk-* (K.) 'húzni, vonni, ránczigálni, tépni': *kiskalt-* 'egyed rántani, egyszerre kitépni' 155. — *žut-* (Sz.), *žut-* (K.), *žut-* 'emelni, fölemelni': *pallan kukmä žutalti* 'fölkaptam a bal lábszáram' 304. — *sut-* 'égetni, megégetni': *sutalt-* 'lánggra lobbantani, fölgyújtani' 433. — *bėšk-* 'döfni, szúrni': *bėškalt-* 'egyed szúrni, átszúrni, ledöfni' 622.

3. a képző momentán jellege elhomályosodott: *ufini* 'megvendégelni': *utaltäm* 'megvendégelte' VNpk. 78. Sz. — *sez-* 'egyed rázni': *sezalt-* 'egyed rázni, megrázni' 419.

3. *-št* [BUDENZ, UA. 740]. Igen kevés példában fordul elő: *ib-* 'vetni, dobni': *ibišt-* 'vetni, dobni' 45. — *kirmi-*, *kėrmė-* (K.) 'marokkal v. karommal összeszorítani': *kirmišt-* 'marokkal összeszorítani' 169. — *nul-* 'nyalni': *nulišt-* 'egyed nyal, megnyal' 533.

4. *-ükt*. Momentán *-äkt* képzőt találtam ez egyetlen példában: *šulž-* 'halaványulni': *šulžäkt-* 'elhalaványulni, hirtelen kikelni a maga színéből' 593.

5. *-tışk* (momentán *-t* + frequ. *šk*; az *ı* nem jelentős elem): *silinı* 'stehen': *sulışkom* 'wir stehen auf' A. XI. 132. G.

3. A műveltető ige.

α) Egyszerű képző.

1. *-t* [WIEDEMANN 105 §; BUDENZ, UA. 82; AMINOFF 40; SZINNYEI, NYH.⁴ 66. és Fgr. Spr. 129]. A leggyakoribb *caus.* képző a votjákban. Alakja leggyakrabban *-t*, ritkábban *-it*, *-ít* és *-et*. Az *i*, *í* és *e* hangok nem jelentős elemek.

Valódi műveltetésre, azaz a magyar *irat*, *veret*-féle alkalmazásra alig akad példa. Az esetek legnagyobb részében tökéletlen műveltető igékkel van dolgunk.

I. A képző a cselekvés okozását, tétetését jelöli: *addžinī* 'sehen, ansehen': *addžito* 'ich werde zeigen' A. XIX. 128. G. — *kwarätini* 'lármázni, hangot adni': *adami kwarättitük kwaraez uz poti* 'ha az ember nem hangoztatja, nem jön hangja' VNpk. 33. Sz. — *oskini* 'hinni': *oskitikid* 'midőn elhitetni akarsz' VNpk. 24.

II. Tökéletlen műveltető igék:

1. az alapszó oly átnemható ige, a melynek határozóragos tárgya van: *valānī* 'ért vmihez': *valtinī* 'führen, unterrichten' A. XI. 133. G.

2. az alapszó oly átnemható ige, a mely állapotban lételt jelent: *potini* 'hinausgehen, herauskommen': *ta val-utšás pottem so kišnoze kensis* 'der pferdesucher führte seine frau aus der speicher-kammer heraus' A. XIX. 54. J. — *bördini* 'weinen': *kaiguio murtiosiz börditom* 'traurige menschen zum weinen bringen' A. XI. 79. J. — *pirini* 'eingehen': *pirtem kensaz so kišnoze* 'er führte seine frau in die speicher-kammer' A. XIX. 94. J. — *virđžini* 'megmozdul': *virđžitini* 'bewegen' A. XIX. 99. J. — *pukini* 'ülni': *vištem pivez anaiežli kapkan puktēm* 'der dumme sohn legte seiner mutter eine falle' A. XIX. 110. J. — *dišini* 'lernen, erlernen': *anaize dišetem taži* 'er unterrichtete seine mutter also' A. XIX. 53. MU. — *dugđini* 'elszokik': *dugđitni* 'elszoktatni' VNpk. 17. O. — *žužini* 'emelkedni': *žutām* 'fel-emelte' VNpk. 57. K. — *mozmini* 'megmenekül, megszabadul': *mozmiti* 'szabadits meg' VNpk. 55. Sz.

3. az alapszó oly átnemható ige, a mely állapotbeli vál-

tozást jelent: *leşàni* 'ähnlich sein, nahe kommen': *leştîni* 'machen, bereiten, zurichten' A. XIX. 111. G. — *burmîni* 'felüdülni': *burmitâm-berazi sojos noş koşkizi* 'miután magukat helyreállították' VNpk. 86. M. — *kudžîni* 'lerészegedni': *kudžitâm* 'lerészegítette' VNpk. 51. Sz. — *kildîni* 'teremtődni, létrehozni': *kilditom* 'teremtek' VNpk. 49. K. — *kiskîni* 'ömleni': *kistîni* 'beönteni' VNpk. 112. K. — *tîrmîni* 'megtelni': *tîrmitni* 'megtölteni' VNpk. 112. K. — *şunàni* 'melegedni': *şuntiz* 'melegíti' VNpk. 6. O.

β) Összetett képzők.

1. **-at** [WIEDEMANN 105; BUDENZ, UA. 109]. Elemei: az *-a* és a causativ *-t*. BUDENZ az *-a*-ban a refl. *-v* képzőnek a nyomát sejtí. A képző functiói a következők:

1. Valódi műveltető igéket képez: *nupîàni* 'eine last auf sich nehmen, über die schulter werfen': *so pi,tşi ad'amiez no sindikse nupîiatisa nuwtem* 'er liess den kleinen mann seinen koffer tragen, nachdem er diesen über die schulter (des kleinen mannes) geworfen hatte' A. XIX. 53. MU. — *verjàni* 'kóstolni, izlelni': *verjati* 'kóstoltasd meg' VNpk. 24. Mam. — *veràni* 'mondani, szólni': *ačm'os ali sojü veratom* 'magunk fogjuk vele megmondadni' VNpk. 51. Sz.

2. Tökéletlen műveltető igéket képez olyan átnemható igékből, a melyek valamely állapotban lételt jelentenek: *pőşàni* 'schwitzen': *pőşatem tşîniieniz* 'mit seinem geglühten finger' A. XIX. 84. J. — *zurkîni* 'rengeni, inogni': *zurkatü* 'döngeti' VNpk. 61. M. — *jaràni* 'taugen, gut genug sein, behagen, gefallen': *džetše'ke d'aratid, işanezi-no tşi'da* 'wenn du das glück dankbar genossen hast, so musst du auch das unglück mit geduld ertragen' A. XIX. 4. MU. — *koşkämàni*: *koşkämätü* 'ijesztgeti' VNpk. 121. Sz. — *pačkàni* 'összeszorul': *valáz pid-kuspad pačkatid* 'lábad közé szorítottad a lovat' VNpk. 112. K. — *vijàni* 'folyni, kifolyni': *vijatid* 'folyatod' VNpk. 17. O.

2. **-kt** [WIEDEMANN 108 §; BUDENZ, UA. 82; SZINNYEI, NyH.⁴ 67 és Fgr. Spr. 130]. Összetett képző; elemei: fgr. **-k* ~ **-γ* + caus. *-t*. Egyetlen példa: *valàni* 'ért, fölfog': *valektîni* 'oktat' (NyH.⁴ 67).

3. **-tīl** és **-tīu**. Elemei: a causativ **-t** és a frequ. **-īl** illetőleg **-īu**.

I. A képzett szó oly tökéletlen műveltető ige, a melynek alapszava határozóragos tárgygal ellátott átnemható ige: *jarānī* 'taugen, gut genug sein': *ez jaratīl* 'sie liebte nicht' A. XIX. 137. G.

II. A képzett szó oly tökéletlen műveltető ige, a melynek alapszava valamely állapotban lételt jelentő átnemható ige: *pukīnī* 'sitzen': *sāua-vi puktīuem* 'sie legte haselhuhschlingen' A. XIX. 85. J. — *pukīnī* 'ülni': *puktīlām* 'helyeztetett' VNpk. 55. Sz.

III. A képzett szó oly tökéletlen műveltető ige, a melynek alapszava valamely állapotbeli változást jelentő átnemható ige: *daltīnī* 'fejlődni, gyarapodni': *daltītīlīnī* 'gedeihen lassen' A. XIX. 143. G.

4. **-tīl'al** és **-tīl'al**. Elemei a causativ **-t** és a frequ. **-īl'al** illetőleg **-īl'al**. Oly tökéletlen műveltető igéket képez, a melyeknek alapszava valamely állapotban lételt jelentő ige: *pukīnī* 'sitzen': *tśāi puktīlām* 'sie setzten ihm thee vor' A. XIX. 121. G. — *kīlīnī* 'bleiben, übrig bleiben': *no soie ketīlām tśattśāie* 'sie verliessen ihn im walde' A. XIX. 131. G. — *sajkānī* 'fölbredni': *saitīlām* 'sie weckten auf' A. XIX. 135. G. — *pukīnī* 'sitzen': *puktīlām* 'sie stellten' A. XIX. 138. G. — *śedīnī* 'sich finden': *minīlām minīlām toos uīsa no śōttīlāmte* 'sie (die verfolger) fuhren unaufhörlich jagend weiter, ohne zu finden' A. XIX. 93. J. — *leśānī* 'ähnlich sein, nahe kommen, angemessen sein': *pegīśjos no śik odig tśerk leśīlām* 'die flüchtlinge bauten eine kirche' A. XIX. 93. J. — *peśīnī* 'sieden, kochen': *pōstīlām* 'sie kochten' A. XIX. 62. MU.

5. Ritkábban előforduló kapcsolatok:

a) **-jat**; elemei: a frequ. **-l** és a caus. **-at**: *śūtīnī* 'emel, fölemel': *śūtjati* 'emeltesd magad' VNpk. 13. O.

b) **-kīt** [BUDENZ, UA. 68]. Elemei: a momentán **-k** és a causativ **-it**: *uśīnī* 'esni': *līmī uskītsa* 'havat bocsátván' VNpk. 62. M.

c) **-mat**; elemei: a momentán **-m** és a causativ **-at**: *vośīnī* 'halten, beschützen': *so ullān uśem tīlījoze vośmati* 'zeige auf die (taube), von welcher die federn herabfallen' A.

XIX. 93. J. (a képzett szó az alapszóval nincs szoros összefüggésben).

d) **-tsk**; elemei: a causativ **-t** és a gyakorító **-sk**: *dīšīnī* 'vmihez szokni': *dīšetskīnī* 'lernen' A. XIX. 146. G.

4. A visszaható és a szenvedő ige.

A votjakban nincs külön reflexiv és passiv képző. Az **-šk** gyakorító képző reflexiv funkciójáról már szóltam. Említettem azt is, hogy BUDENZ némely **-al** és **-at** képzős ige **-a**-jában az egyszerű reflexiv **-v**-t sejtí.

b) Denominalis igeképzés.

α) Egyszerű képzők.

1. **-t** [WIEDEMANN 105 §; BUDENZ, UA. 127 és 149; SZINNYEI, NyH.⁴ 72 és Fgr. Spr. 133]. A votják denominalis **-t** képző kétféle eredetű. Van olyan **-t**, a melyet fgr. denominalis ***-t** ~ ***-δ** erős fokának képviselőjéül tekinthetünk, s van olyan **-t** is, a mely eredetére nézve azonegynek látszik a causativ **-t** képzővel. Az előbbeni jelentésre nézve is egyezik a fgr. ***-t** ~ ***-δ** többi folytatójával (a **-d**, **-jal**, **-lal** és **-lal**), a mennyiben ez is «valamit tevést» vagy «valamivel tevést» kifejező igéket képez. Az utóbbinak funkciója pedig a causativ **-t** képzőével mutat rokonságot, mert éppen úgy, mint ezeket, a «valamivé tevés» kifejezésére használja a nyelv.

Vannak a finnugorságban denominalis képzések deverbális képzőkkel (l. SZINNYEI, NyH.⁴ 76. és Fgr. Spr. 135), s így feltehetnők, hogy a valamivé tevést jelentő **-t** a causativ **-t**-vel azonos.

Másrészt felesleges talán a kétféle eredet felvétele, s mindenféle denominalis **-t** képzőt a fgr. ***-t** ~ ***-δ** folytatójának tekinthetünk. Ha a képző főnévhez járult, akkor megmaradt eredeti «valamit vagy valamivel tesz» jelentése; ha melléknévhez járult, akkor — talán a causativ **-t** analogiájára — «vmivé tevés» jelentést vett föl. (Vö. hogy sem a NyH.⁴, sem a Fgr. Spr. nem említi az egyszerű causativ **-t** képzőt mint denominalis képzőt).

A képző funkciója a következő:

I. «Valamit tesz, létrehoz» jelentésű igéket képez főnevekből: *ber* 'hinteres, hinter, zurück': *bertînî* 'zurückkehren' A. XIX. 9. G. — *koîr* 'umgebung': *koîrtε* 'er geht herum' A. XIX. 44. G. — *vot* 'álom': *kuaş vetate soie* 'Gott liess ihn träumen' A. XIX. 140. — *gudîri* 'donner': *înmiş gudîri gudîrto-z-ke* 'wenn im himmel der donner rollt' A. XI. 78. J. — *teşkilî* 'nasenstüber': *vaj mon teşkilto pervoî* 'lass mich zuerst schnellen' A. XIX. 86. J. — *ber* 'hinteres, hinter, zurück': *bertem berazi atazi jua pe* 'nachdem sie zurückgekehrt waren, fragte der vater' A. XIX. 93. J. — *gişîrâs* 'csikorgó': *gişîrto* 'csikorgatok' VNpk. 121. Sz. — *kvara* 'hang, lárma': *ân-no kwarâtü* 'ne mukkanjatok' VNpk. 118. K.

II. «Valamivé tesz» jelentésű igéket képez melléknevekből: *şuldîr* 'fröhlich': *şuldîrtînî* 'erfreuen' A. XI. 133. G. — *saş* 'józan, éber': *saşte* 'er weckt ihn auf' A. XIX. 140. G. — *bid, bît* 'ganz, vollständig': *nuldîsa bîtîzi* 'trugen, t. i. alles getreide in die scheuer' tk. 'hordva bevégezték' A. XIX. 93. J. — *bid* 'egész, teljes': *bidîitük* 'elfogyasztatlanul' VNpk. 17. O.

2. *-d* [BUDENZ, UA. 127; SZINNYEI, NyH.⁴ 72. és Fgr. Spr. 133]. Ritkán előforduló képző; eredetere nézve a fgr. **-t ~ *-d* erős fokának képviselője: *şudid* 'du hast ernährt' A. XI. 125. MU. (vö. f. *suu* 'száj'). — *vor* (ebben: *şud-vor* 'glück und wohl-ergehen'): *vordid* 'du hast erzogen' A. XI. 125. MU. — *gin* 'nemez': *gind-* 'nemezt ványolni, gyártani' 241. — *jug* 'fény': *jugdî-* 'világosodni' 282. — *jug* 'szalmahulladék': *jugdî-* 'szalmát v. szénát taposni' 282. — *şar* 'szürkület, hajnal': *şard-* 'hajnalodik, pitymallik, szürkül' 331. — *seş, şeş* 'derült, világos, tiszta': *seşd-* 'kiderülni, kitisztulni' 419. — *şar* 'szürkület': *şard-* 'hajnalodni' 476.

3. *-j* [BUDENZ, UA. 125; SZINNYEI, NyH.⁴ 73. és Fgr. Spr. 133]. A fgr. **-t ~ *-d* gyenge fokának folytatója. Önállóan igen ritkán fordul elő, hanem összetételben (*-jal, -jállal, -jask*) annál gyakrabban: *pus* 'jel': *aşî pusjâm şiro pueđ* 'hiszen gyantás fád, melyet atyám megbélyegzett, itten van' VNpk. 3'8. M. — *tol* 'tél': *toljâm kudî* 'telelt áfonya' VNpk. 2. O. — *ar* 'év': *arjî-* 'az esztendő teltölteni, kihúzni, átélni' 28. — *guşâm* 'nyár': *guşâmjî-* 'nyaralni' 252.

4. *-dž* (WICHMANN szövegeiben *dž*-nek, MUNKÁCSINÁL *ž*-nek jelölve). Eredetére nézve azonos a momentán *-dž* illetőleg *-ž* képzővel.

I. «Valamit tesz» jelentésű igét képez főnévből: *gu, gu* 'grube': *so sörti ad ami gu guddžem* 'insgeheim grub der mensch eine grube' A. XIX. 52. MU.

II. «Valamivé lesz» jelentésű igét képez főnévből: *ägir* 'szén': *ägiržoz* 'megszenesedik' VNpk. 23. O.

5. *-m* [WIEDEMANN 106 §; BUDENZ, UA. 145; SZINNYEI, NyH.⁴ 76. és Fgr. Spr. 135]. Gyakran előforduló denominális képző; eredetére nézve azonos a momentán *-m* képzővel. Alakjai: a legtöbbször *-m* s ritkábban *-om*. Az *o* BUDENZ szerint jelentős elem; némely esetben bővebb névszótó képzője (pl. *sókit* 'schwer': *sókitomi*- 'schwer sein, schwer werden' vö. *sókito* 'beschwert, schwanger'), más esetekben nyilván előbb végbement igeképzéshez tartozik.

A képző «azzá-levést v. válást» jelentő igéket képez melléknevekből: *urod* 'schlecht, böse': *urodmem* 'erkrankte' A. XIX. 121. G. — *uzir* 'reich': *uzirmem* 'er wurde reich' A. XIX. 145. G. — *tir* 'voll': *tirmem* 'ihr sack wurde voll' A. XIX. 154. G. — *kuläs* 'kevény, csekély': *kuläsmä* 'fogy' VNpk. 37. M. — *bides* 'ganz, vollständig': *bidesmem* 'er ist aufgewachsen' A. XI. 2. MU. — *tir* 'voll': *ug tirmi ini* 'es reicht nicht mehr aus' A. XIX. 52. MU. — *bid, bit* 'ganz, vollständig': *bidmem* 'sie waren verschwunden' A. XIX. 59. MU. — *kin* 'hideg': *kinmisa* 'fagyván' VNpk. 120. Sz. — *sosir* 'béna, csonka testű': *sosirmitožaz* 'a míg csak meg nem benu' VNpk. 138. Sz. — *kwas* 'sekély': *kwasmoz* 'elszárad' VNpk. 23. O.

Az *-m* előtt *o* van a következő példákban: *paškít* 'széles, terjedelmes': *paškítomižê* 'sie verbreiteten sich' A. XIX. 146. G. — *kot, küt* K. 'has': *kotomi*- 'teherbe esni, hasassá válni' 196. — *žit* Sz., *žit* G. M., *žit* J., *žêt* K. 'este': *žitomi*- 'esteledni' 300. — *žož* Sz., *žož* J., *dož* K. 'kesergés, panasz, rimázkodás': *žožomi*- 'bosszankodni' 301. — *českit* 'édes, jóízű': *českitomi*- 'megédesülni' 312. — *čilkit* 'tisztá, csinos': *čilkitomi*- 'tisztává, csinosává válni' 316. — *čurít, čurêt* K. 'kemény': *čurítomi*- 'megkeményedni' 330. — *tégéz* 'sík, lapos, egyenlő, egyforma': *tégézőmê* 'egyenlővé, egyformává válni' 347. — *dig, žig* (Sz.), *dêg* (K.)

'rest, lusta, makacs': *dígomi-* 'lustálkodni, restelkedni, makacs-kodni' 393. — *dun* 'ár, érték, bees': *dunomi-* 'megdrágulni' 405. — *šekit* (J. G.), *šekēt* (K.), *šokīt* (Sz. M.) 'nehéz, súlyos': *šekētomi-* 'teherbe esni' 449. — *šer* 'gyér, ritka': *šeromi-* 'gyérülni, ritkulni' 484. — *šug* 'bajos, fáradságos': *šugomi-* 'kinlódni' 498. — *nečēt* (K.), *nečit* (U.) 'éles': *nečētome-* 'élesedni' 511.

β) Összetett képzők.

1. *-al* [WIEDEMANN 102 §; BUDENZ, UA. 41, 109, 126, 157, 160, 166; SZINNYEI, NyH.⁵ 77].

BUDENZ szerint a tulajdonképpeni igésítő képző a fgr. *-d* lett volna, a melyhez a frequ. *-al* járult. A képző eredeti alakja ezek szerint **-dal* lett volna, a melyből *d > l* hangváltozással *-lal* lett, gyengülés folytán *-lal* és *-jal*, majd a *-j* elveszésével *-al*.

Az *-al* képzőt azonban teljesen különválaszthatjuk a *-lal*, *-lal* és *-jal* képzőktől s a lappangásba jutott igésítő *-d* képzőt mellőzve egyszerűen az *-al* frequ. képzővel tarthatjuk azonosnak. (Vö. más deverbális képzőknek denominalisokként való szereplését.)

Az *-al* képző elemei: *-l* egyszerű frequ. képző, az *-a*-ban pedig az egyszerű frequ. *-j*, az azzá tevést jelentőkben pedig, a mennyiben ezeknek *-at* képzős transitív igepárjuk van, — BUDENZ szerint — a reflexív *-v* lappang.

A képző funkciója a következő:

I. «Valamit tesz, létrehoz» jelentésű igéket képez főnevekből: *už* 'arbeit': *užani* 'arbeiten' A. XI. 106. G. — *ńules* 'wald': *ńulesani* 'jagen' A. XI. 162. G. — *jumšan* 'das wandern der jugend zur zeit der feste von haus zu haus um zu tanzen und spielen': *iumšani* 'von haus zu haus zur zeit der feste wandern um zu tanzen und spielen' A. XI. 80. J. — *ńuwes* 'wald': *van* *udmurtjos so ńuweskijn ńuweskasa vetlo vjuem* 'alle wotjaken sollen in diesen waldern gejagt haben' A. XIX. 84. J. — *vot* 'álom, álomkép': *votai* 'es träumte mir' A. XIX. 89. J. — *puz* 'tojás': *puzaz* 'tojik' VNpk. 2. O. — *vot* 'álom, álomkép': *votalod* 'álmodni fogsz' VNpk. 11. — *kiz* 'húgy': *kizad* 'húgyozol' VNpk. 17. O.

b) melléknévből: *daś* 'kész, meglévő': *mardan-atai mut, šez azlon vandisa daśam vjuem* 'vater mardan hatte im voraus einen losgeschnittenen rasenhügel in bereitschaft' A. XIX. 99.

c) határozószóból: *pumit* 'gegen, entgegen': *pumitam* 'er beegnete' A. XIX. 126. G.

II. «Valamivel tesz» jelentésű igéket képez főnevekből:

a) vmivel működik, dolgozik: *kutäs* 'csép': *kutsàni* 'dreschen' A. XIX. 83. MU.

b) vmivel bányik, foglalkozik: *luk* 'garbenhaufe': *lukäuz* 'er sammelt' A. XIX. 27. MU. — *podem* 'bienenstock': *podem podemàni* 'bienenstöcke einrichten' A. XIX. 59. MU. — *kışno* 'feleség': *kışnoaloz* 'feleségül vesz' VNpk. 16. O. — *vuz* 'árú, portéka': *vuzakid* 'midőn eladsz' VNpk. 23. O.

c) vmivel ellát, fölszerel: *diś* 'kleidung, kaftan, rock': *diśàni* 'anziehen, kleiden' A. XIX. 132. G. — *eher* 'sattel': *kosem kuamin valez eheràni* 'er hiess ihn dreissig pferde satteln' A. XIX. 93. J.

III. «Valamivé lesz» jelentésű igéket képez főnevekből: *gibäd* 'tözegréteg': *gibdaloz* 'rothad' VNpk. 37. M. — *džu* 'glühende kohle': *džuasa* 'in flammen' A. XIX. 15. MU. — *žu* 'izzó parázs': *žualoz* 'ég' VNpk. 33. Sz. — *žob* 'rossz v. borús idő': *kwaž žobaloz* 'csúnya idő lesz' VNpk. 1. O.

IV. «Valamivé tesz» jelentésű igét képez a következő példában: *tug* 'bojt, rojt': *töu tuga* 'der wind zerzaust dich' A. XIX. 77. MU. (Nagyon elvétve fordul elő ilyen eset, vö. BUDENZ, UA. 160.)

2. *-at* [BUDENZ 140, 160]. Az előbbeni *-al*-lal szemben a «valamivé tevés» rendes képzője. Összetett képző; elemei: az *-a* + *-t* egyszerű denominalis képző. BUDENZ az *a*-ban lappangó denominalis *-j*-t sejt.

A képző valamivé tevést jelentő igéket képez legtöbbször melléknévekből: *džeg* 'langsam': *džegatoz* 'es ist hinderlich' A. XI. 77. J. — *kapci*, *kapci* (G.) 'könnyű, enyhe': *kapciat* 'megkönnyíteni' 122. — *kuž*, *küž* (K., U., J.) 'hosszú': *kužat* 'meghosszabbítani, hosszúvá tenni' 216. — *žog*, *žeg* J. 'lassú': *žogat-* (Sz.), *žegat-* (J., M., G.), *žegat-* 'késletetni, lassítani valaminek a haladását' 302. — *žu* (Sz.), *žu* 'izzó parázs': *žuat-* (Sz.), *žuat-* (K.), *žuat-* 'meggyújtani, fölgyújtani' 303. — *čirs* (Sz.),

čěrs (K.), *čirs* (G.) 'savanyú, csípős, fanyar': *čirsat-*, *čěrsat-* (K.), *čirsat-* (G.) 'savanyítani, besavanyítani' 317.

3. *-ašk* [BUDENZ, UA. 126]. Eredetileg azonos a frequ. *-ašk* képzővel. Használata a következő:

I. «Valamit tesz» jelentésű igét képez: *ěoě* 'együtt': *ěo-ěaškožě* 'összeültek' VNpk. 86. M. — *vös* 'opfer, gebet': *vösáškom* 'wir flehen' A. XI. 130. J. — *luk* 'garbenhaufe': *tjlo-burdojos lukaskizj pε tuž uno* 'es versammelten sich sehr viel vögel' A. XIX. 93. J.

II. «Valamivel tesz» jelentésű igét képez a következő példában: *kišno* 'asszony, feleség': *kišnoaškikiz* 'midőn házasodik' VNpk. 17. O.

III. «Valamivé lesz» jelentésű igét képez: *daš* 'kész, meglevő': *dašáškü* 'készül' VNpk. 61. M. — *su* 'korom': *pel-jiljosiz suaškisa* 'fülhegyei bekormosodtak' VNpk. 119.

4. *-jal* [WIEDEMANN 102 §; BUDENZ, UA. 125, 160; SZINYNYEL, NyH.⁴ 73. és Fgr. Spr. 133]. Elemei: a *-j* egyszerű denominális és az *-al* összetett frequ. képző.

A képző használata a következő:

I. «Valamit tesz» jelentésű igéket képez: *sártši* 'répa': *sártšiiεz vuem sártšiiäni šizil* 'im herbst waren die rüben zum aufnehmen gereift' A. XIX. 124. G. — *gudiri* 'mennydörgés': *kwaž gudirjaki* 'midőn mennydörög' VNpk. 6. O. — *pužmer* 'dér, zuzmara, hóharmat': *kwaž pužmerjaloz* 'az időjárás derezni fog' VNpk. 9. O.

II. «Valamivé tesz» jelentésű igét képez (igen ritkán): *gop* 'völgy, mélység': *gopjaz-kä* 'lyukasztja' VNpk. 2. O.

5. *-jašk* [BUDENZ, UA. 126]. Elemei: az egyszerű denominális *-j* és az összetett frequ. *-ašk* képző. Az *a*-ban jelentős elem van.

A képző használata a következő:

I. «Valamit tesz» jelentésű igét képez: *urom* 'freund': *ug uromjáški ii ta-bere tonen* 'mit dir werde ich hernach nicht mehr freundschaft schliessen' A. XIX. 116. M. — *teškili* 'fricska, nasenstüber': *ta-bere teškiliškisa šudom* 'lass uns jetzt spielen, lass uns einander schneller geben' A. XIX. 86. J. — *muso* 'lieb, gewögen, hold': *tinad ta šamen musoiáškemed* 'deine auf diese weise geschlossene freundschaft' A. XI. 37. MU.

II. «Valamivel tesz» jelentésű igét képez: *kışno* 'frau, weib': *kışnojáskem* 'er verheiratete sich' A. XIX. 137. G.

III. «Valamivé lesz» jelentésű igét képez: *tušmon* 'bösesinnter mensch, feind, böser geist': *tušmonjáškinî* 'beneiden' A. XIX. 143. G. — *kat* 'erő, tehetség': *katjáškem* A. XIX. 153. G.

6. *-kt* [WIEDEMANN 108 §; BUDENZ, UA. 155; SZINNYEI, NyH.⁴ 76. és Fgr. Spr. 136]. Alakja: WIEDEMANNnál *-ekt*, MUNKÁCSINál *-äkt*. Az *e* illetőleg *ä* hang nem jelentős elem. Eredetere nézve azonos a causativ *-kt* képzővel.

A képző használata a következő:

I. «Valamit tesz» jelentésű igét képez: *ber* 'mög, hátsó rész': *berektnî valjosse* 'die pferde umkehren' A. XIX. 127. G.

II. «Valamivé lesz» jelentésű igét képez: *kur* 'szégyentvalló, meggyalázott': *kuräktämäniz* 'kínjában' VNpk. 62. M. — *lîz* 'kék': *lîzäktitož* 'míg bele nem kékül' VNpk. 139. Sz. — *šuz* 'sárga': *šuzäkton* 'sárgaság' VNpk. 6. O. — *kos*, *küs* (K.) 'száraz': *kosäkt-* (Sz., G.) 'elszáradni, elhervadni, elhalaványulni' 196. — *gord* 'veres': *gordäkt-* 'vörössé válni, pirulni, izzóvá lenni' 249. — *jo*, *dü* 'jég': *joäkt-* 'jéggé válni, megfagyni' 277. — *tîš* 'mag, szem': *tîšäkt-* 'magvasodni, megtelni maggal v. gabonaszemmel' 351. — *tođi*, *tüđi* K. 'fehér': *tođiäkt-* (Sz.), *tüđäkt-* (K.) 'fehérlení' 367. — *nap* 'sűrű': *napäkt-* (Sz.) 'sűrűsödni' 510.

III. «Valamivé tesz» jelentésű igét képez: *šod* 'fekete': *oz-kä šodäkti* 'nem piszkítja be' VNpk. 17. O.

Ritkán előforduló kapcsolatok:

1. *-aşkîl* (frequ.-denom. *-aşk* + frequ. *-l*): *veš* 'opfer, gebet': *so pēt, šî dîrja's-ik jun vešaşkîlem* 'von seiner kindheit an betete und opferte sehr fleissig' A. XIX. 140. G. — *luk* 'garbenaufe': *lukaşkîlîzî* 'sie sammelten sich' A. XIX. 146. G.

2. *-aşkîllal* (frequ.-denom. *-aşk* + frequ. *-llal*): *luk* 'garbenaufe': *lukaşkîllam* 'sie sammelten sich' A. XIX. 134. G.

3. *-atîšk* [BUDENZ, UA. 159] (denom. *-at* + frequ. *-šk*): *junmatîški-* 'stark, fest werden, sich stärken' (BUDENZ példája).

4. *-atk* (denom. *-at* + frequ. *-k*): *šoš* 'együtt': *šošatkîni* 'mértközni' VNpk. 112. K.

5. *-atšk* (denom. *-at* + frequ. *-šk*) [BUDENZ, UA. 159]: *junmatîški-* (BUDENZ példája) = *junmatîški-* (l. fönnebb).

6. *-dal* (denom. *-d* + frequ. *-al*) [BUDENZ, UA. 127]: *vož 'zorn': voždal-* 'unzufrieden sein' (BUDENZ példája).

7. *-dašk* (denom. *-d* + frequ. *-ašk*): *vožini* 'halten': *voždaš-kemez* 'schämt sich' A. XI. 81. J.

8. *-džišk* (mom.-denom. *-dž* + frequ. *-šk*): *lid* 'szám': *lidžiškinj* 'zählen' A. XIX. 86. J.

9. *-džášk* (mom.-denom. *-dž* + frequ. *-ašk*): *med* 'fizetés': *robotníke meddžáškini* 'um sich als knecht zu verdingen' A. XIX. 126. G.

10. *-jáškil* (denom. *-j* + frequ. *-ašk* + frequ. *-l*): *kišno* 'frau, weib': *kišnojáškil* 'er verheiratete sich' A. XIX. 122. G.

11. *-lal* [WIEDEMANN 102 §; BUDENZ, UA. 41, 126; SZINYNYEI, NyH.⁴ 73] (denom. *-l* + frequ. *-al*): *čer, čer, čir* (K.): *čérlal-* 'megbetegedni' 314. — *čilter* 'hímzésmű': *čilterlal-* 'csipkézni' 322. — *pajda* 'haszon': *pajdalal* 'hasznót húzni' 535.

12. *-mal* [WIEDEMANN 106 §] (azonos a deverbális *-mal* képzővel): *ož* 'háború': *ožmal-* 'haddal megtámad' 69. — *žit* 'este' (Sz.): *žitmal-* 'beesteledik' 300. — *tođi* 'fehér': *tođimal-* 'fehériteni' 367. — *peň* 'hamu': *peňmal-* 'hamuval behinteni' 547.

13. *-mašk* (mom.-denom. *-m* + frequ. *-ašk*): *ož* 'háború, harc': *ožmaškini* 'ins feld rücken' A. XIX. 99. J.

14. *-millal* (mom.-denom. *-m* + frequ. *-llal*): *uzir* 'reich': *uzirmilla-m-pe* 'sie sollen sehr reich geworden sein' A. XIX. 67. MU.

15. *-mišk* (mom.-denom. *-m* + frequ. *-šk*): *vižtäm* 'bolond, esztelen': *vižtämiško* 'megbolondulok' VNpk. 109. M.

16. *-mit* [BUDENZ, UA. 162] (mom.-denom. *-m* + caus. *-t*): *uzir* 'reich': *uzirmit-* 'reich machen'; *tir* 'voll': *tirmit-* 'voll machen'; *bur* 'gut': *burmit-* 'heilen' (BUDENZ példái).

17. *-nal* [BUDENZ, UA. 126] (denom. *-n*, a mely talán *-l*ből lett + frequ. *-al*): *kort* 'vas': *kortnal-* 'fözlabolázni' 190. — *joz* 'íz, izület': *joznal-* 'ízenként szétszedni' 275.

18. *-našk* (denom. *-n*, a mely talán *-l*ből lett + frequ. *-ašk*): *joz* 'íz, izület': *joznaškini* 'vagdalkozni'.

19. *sášk*: *puľi* 'buborék': *puľsáškä* 'buborékot vet' VNpk. 6. O.

20. *-tal* (denom. *-t* + frequ. *-al*) [BUDENZ, UA. 127]: *ajip* 'ludch: *ajiptal-* 'beschuldigen' (BUDENZ példája).

21. *-tállal* (denom. *-t* + frequ. *-llal*): *bít* 'ganz': *bítállam* 'sie machten ein ende' A. XIX. 74. MU.
22. *-tíl* (denom. *-t* + frequ. *-l*): *bít* 'egész': *bítítlozi* 'el-
veszítik' VNpk. 61. M.
23. *-tísk* (denom. *-t* + frequ. *-šk*): *zol* 'merev, feszes': *kuez*
zoltískem 'die haut ist ausgespannt' A. XIX. 38. J.
24. *-tšk* (denom. *-t* + frequ. *-šk*): *kotír* 'körül': *tj kotír ko-
tirtškem* 'er ging um den see herum' A. XIX. 52. MU.
25. *-gat*: *sor* 'mély álom': *sorgat* 'horkolni, hortyogni' 428.
26. *-gal*: *ber* 'hátsó rész': *bergal-* 'forogni' 616.
27. *-gät*: *jig* 'kopogás': *jiggät* 'kopogni' 266.
28. *-kal* (frequ. *-k* + frequ. *-al*): *ínuläs* 'erdő': *ínuläskal-*
'vadászni az erdőben' 533.
29. *-lask* (frequ. *-l* + frequ. *-ask*): *es* 'pajtás': *eslask-* 'ba-
rátkozni' 35. — *esüb* 'bánat': *esüblask-* 'búsulni' 34.
30. *-mat* (mom.-denom. *-m* + caus. *-at*): *ústo* 'lyuk': *ústo-
mat-* 'kilyukasztani, átfúrni' 99. — *jun* 'erős, szilárd': *junmat-*
'megerősíteni' 284.
31. *-žal* (mom.-denom. *-ž* + frequ. *-al*): *gerd* 'kötés': *gerd-
žal-* 'összekötözni' 239.

MEDVE CZKY KÁROLY.